

Inleiding op zondag 17 mei 2026: 'DE KEUZE'

Vandaag is het 'Wezen-zondag': Jezus is bij zijn leerlingen weggegaan, zij hadden het nakijken en staan er nu helemaal alleen voor. Verweesd. Verlaten.

Kunnen ze verder zonder Jezus? Kunnen ze op eigen benen staan?

Je verlaten voelen, eenzaam en daardoor soms ook krachteloos, machteloos en hopeloos.

Misschien herken je deze gedachtes. Waar haal je de moed vandaan om verder te gaan?

Afgelopen weken zijn we weer door vele docu's, films, interviews, geconfronteerd met oorlogsverhalen. Gruwelijke verhalen soms van wantrouwen in mensen, angst, geweld, verdriet, godverlatenheid ook.

Waar was God?

Ook voor vandaag de dag met alle geweld in onze wereld klinkt die vraag: waar is God?

Dat gevoel van godverlatenheid kent het joodse volk ook ten tijde van de ballingschap.

Juist in het donker, in de duisternis van geweld, ontheemd-zijn, verweesd zijn, klinkt daar het scheppingslied, het lied tegen de angst: we gaan het openingsvers lezen (Gen.1:1-2).

De 2^e lezing is uit Deuteronium 30:11 t/m 20, waarin het volk wordt uitgedaagd om te kiezen voor een leven met de Eeuwige....

Jaren geleden las ik het boek 'De keuze' van Edith Eva Eger.

Edith was 16 jaar oud toen ze in 1944 naar Auschwitz werd gedeporteerd. Haar ouders werden direct naar de gaskamer gestuurd en Edith werd gedwongen om voor dr. Mengele te dansen. Toen ze 90 was heeft ze haar verhaal opgeschreven en als psycholoog ook haar therapie ingezet voor een ieder die gevangen zit door welke ervaring ook (huwelijk, misbruik enz.). Op 27 april j.l. is zij op 98jarige leeftijd overleden.

In haar boek beschrijft ze haar oorlogsherinneringen en de manier waarop zij met die herinneringen is omgegaan in het leven na de oorlog.

Zij schrijft:

'Het is meer dan 70 jaar geleden. Wat er is gebeurd, mag nooit vergeten worden en kan nooit worden veranderd. Maar in de loop der tijd heb ik geleerd dat ik ervoor kan kiezen hoe ik reageer op het verleden. Ik kan me ellendig voelen of ik kan hoopvol zijn. Ik kan depressief zijn of gelukkig. We hebben altijd die keuze, die mogelijkheid om er de leiding over te nemen. (...) Je kunt vrijheid vinden in het accepteren van wat er is gebeurd. Vrijheid betekent dat we de moed verzamelen om de gevangenis af te breken, steen voor steen' (20,21).

'Ik kan het verleden niet veranderen. Maar er is een leven, dat ik kan redden en dat is het mijne. Het leven dat ik nu leef, dit kostbare moment' (p.274).

We kunnen kiezen (volgens Eger) om te blijven hangen in onze onvrede met het leven, in een scheefgegroeide relatie, in niet-verwerkte trauma's waardoor we onszelf gevangen houden in het verleden en van het leven hier en nu niet kunnen genieten of we kiezen ervoor om het verleden een plek te geven en verder te gaan met je leven.

Ieder mens heeft die keuze.

Is dat zo?

Hoe makkelijk is het niet om juist in de slachtofferrol te blijven zitten: alles en iedereen de schuld te geven van de situatie waarin je zit. Je legt de verantwoordelijkheid bij een ander waardoor jezelf passief blijft zitten waar je zit.

Zij had alle reden om in die slachtofferrol te blijven zitten. Maar juist zij heeft laten zien hoe zij omgegaan is met haar levenservaringen en daar iets mee heeft gedaan.

Ze benoemt dat met maar één woord: hoop.

Hoop hebben op beter, op anders.

Ik las ergens: *'Hoop is een geest, een adem, de ademhaling van Gods geest, van Gods oproep, die ernaar verlangt werkelijkheid te worden* (p.212, John Caputo in 'Hopeloos hoopvol').

Die geest was er vanaf het begin – we hebben het gelezen: *ze zweeft over de wateren*, d.i. ze zweeft over de chaos. Ze valt er niet mee samen, staat er ook niet boven, maar is wel aanwezig. Je zult misschien denken: wat heb je daaraan?

Want die chaos is er en blijft ook, lijkt het wel.

De geest heft de chaos niet op....ze zweeft er immers boven....

Bijzonder is dat het Hebreeuwse werkwoord dat wij vertalen met 'zweven' ook in Deuteronomium voorkomt, en daar is het de arend die zweeft: *zoals een arend over zijn jongen waakt en voortdurend erboven blijft zweven, zijn vleugels uitspreidt en zijn jongen daarop draagt, zo heeft de Eeuwige zijn volk geleid...* (32:11,12).

M.a.w. die Geest is er gewoon. Ineens duikt ze op, midden in de chaos. En draagt je verder...

In het Bijbelboek Deuteronomium biedt de Eeuwige zijn liefde aan, zijn vertrouwen ook in mensen. Midden in de chaos. Zijn vertrouwen in mensen is groot....

Hij biedt zijn liefde aan en vraagt van mensen om Hem lief te hebben. Om een relatie aan te gaan met de Eeuwige. Een liefdesrelatie – een verbond.

En vraagt om wederkerigheid.

Deuteronomium markeert als het ware het einde van de kindertijd van het joodse volk. Vanaf hier wordt het jodendom opgeroepen tot menselijke verantwoordelijkheid. Geloof is niet 'wachten op God'. Geloof is het besef dat God wacht op ons.

M.a.w. wacht niet tot de wereld beter wordt. Neem zelf het initiatief.

De wereld wacht op jou.

Mozes moet afscheid nemen, want hij zal niet verder meegaan – zijn einde nadert. Hij houdt in dit hoofdstuk in Deut. zijn afscheidspraak. We horen Mozes zeggen tegen zijn volgers, maar ook tegen elk individu (je doet het samen!!): *Dit gebod dat ik je vandaag geef is niet te moeilijk, want de woorden zijn zeer dichtbij, het is in je mond en in je hart om het te doen* (Deut. 30:14).

Heeft Mozes niet een veel te positief beeld van mensen? Denkt hij dat de meeste mensen deugen? Het gebod tot inkeer en omkeer is in je mond en in je hart.....

Omkeer en inkeer: om te doen waarvoor je bent geschapen.

Maar wat is dat moeilijk!

En toch vraagt Mozes aan zijn volk om er voor te gaan; hij stelt het heel zwart/wit:

of je kiest voor het goede en het leven of voor de dood en het kwade.

Er wordt je geen tussenweg geboden.

Het gaat om een dienst aan God vanuit vrijheid: niet om te kunnen doen wat we willen, maar om te kunnen kiezen voor wat we behoren te doen. Dus vrijheid als verantwoordelijkheid.

Aan ons mensen de keus, maar welke keuze we ook maken – het heeft gevolgen voor het leven nu en voor de generaties na ons.

Bonhoeffer (Duits theoloog die doodgeschoten is i.v.m. zijn verzet tegen het Nazi-regime) schreef vanuit zijn dodencel in de donkere dagen van de WO-II (midden in de chaos):

Als je God niet kan zien, dan kijk je de verkeerde kant op. Als Hij afwezig lijkt te zijn, staat Hij pal achter je, maar je moet je omkeren om Hem op te merken. Behandel Hem niet als een vreemde. Hij heeft je lief. Hij gelooft in je, Hij wil dat je succes hebt. Je hoeft niet tot de hemel te klimmen of de zee te doorwaden. Hij is de stem die je hoort in de stilte van de ziel. Hij is het licht dat je ziet als je in verwondering je ogen opent. Hij is de hand die je grijpt als je in de put der wanhoop zit. Hij is de adem die je leven geeft.

Bonhoeffers uitgangspunt was: *wat er over God te zeggen valt, wordt duidelijk in Jezus. Jezus is degene die aan het kruis riep: Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten?* Het is die tegenstrijdigheid (geloven ondanks alles) die Bonhoeffer bracht tot zijn geloofsmotto: *met God leven we zonder God.*

Ofwel: we moeten zelf aan de slag, wij zijn Gods handen in de wereld.

We leven in een tijd waarin veel mensen het zicht op God kwijt zijn en juist de afwezigheid van God ervaren in de chaos van vandaag. Die zich van God en/of door God verlaten voelen.

Ook de volgelingen van Mozes en later van Jezus: wanneer deze inspirators weggegaan zijn.

Als verweesd, van God verlaten – zo moeten de volgelingen zich hebben gevoeld.

En toch opent het lied tegen de angst met een belijdenis als het ware: de Geest van God zweeft over de wateren...en toch....

Zwevend als een arend of een adelaar...

Die mij droeg op adelaarsvleugels,

*Die mij hebt geworpen in de ruimte
en als ik krijsend viel mij ondervangen
met uw wieken en weer opgegooid
totdat ik vliegen kon
op eigen kracht (Huub Oosterhuis)*